

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a Mgr. Gabriely Bašné v právní věci žalobce: **Ing. M. Š.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2019, č. j. 6 A 197/2018 – 22,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalované **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhá zrušení rozhodnutí žalované ze dne 13. 11. 2018, č. j. 10.01-001286/18-002 a č. j. 10.01-001287/18-002, jimiž žalovaná rozhodla o žádostech žalobce o určení advokáta k poskytnutí právní služby dle § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, v rozhodném znění (dále jen „zákon o advokacii“), tak, že žalobci nebude advokát určen. Následujícím podáním žalobce požádal městský soud o osvobození od soudních poplatků a navrhl ustanovení zástupce z řad advokátů v řízení o žalobě, přičemž svou žádost odůvodnil nedostatkem finančních prostředků a osobními, majetkovými a výdělkovými poměry.

[2] Městský soud usnesením ze dne 28. 3. 2019, č. j. 6 A 197/2018 – 22, žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce zamítl. Konstatoval, že žalobce sice v souladu s § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), doložil splnění základní podmínky pro osvobození od soudních poplatků, a to svou nemajetnost, současně však vycházel z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz), dle něhož platí, že i když je účastník řízení nemajetný, může mu soud výjimečně osvobození od soudních poplatků odepřít, a to zejména pro povahu sporů, které vede. Městský soud tedy přihlédl k tomu, že v období od listopadu 2018 do února 2019 k tomuto soudu napadly celkem 4 žaloby podané týměž žalobcem, jimiž bylo brojeno proti celkem 13 rozhodnutím žalované ve věci určení advokáta k poskytnutí právní porady dle § 18a nebo právní služby dle § 18c zákona o advokacii. Součástí žalobních návrhů přitom byly vždy i žádosti o osvobození od soudních

poplatků a návrhy na ustanovení zástupce. Městský soud taktéž přihlédl ke skutečnosti, že žalobce podal k žalované již více než 100 žádostí o určení advokáta k poskytnutí právní porady dle § 18a či právní služby dle § 18c zákona o advokacii. Tuto procesní aktivitu žalobce tak městský soud posoudil „*spíše jako neuvážené nadužívání institutu osvobození od soudních poplatků k tomu, aby [žalobce] bezplatně vedl spory podle své libosti*“. Městský soud tedy dospěl k závěru, že v posuzovaném případě je namístě v souladu s výše citovaným rozsudkem Nejvyššího správního soudu výjimečně odepřít žalobci dobrodinní institutu osvobození od soudních poplatků, proto žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků zamítl. Tímto zároveň nebyla splněna jedna z kumulativně stanovených podmínek pro ustanovení zástupce (§ 35 odst. 10 ve spojení s § 36 odst. 3 s. ř. s.), proto městský soud zamítl i návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů.

[3] Proti napadenému usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, která byla Nejvyššímu správnímu soudu doručena dne 11. 4. 2019 a již se stěžovatel domáhá zrušení napadeného usnesení. K počtu žádostí o určení advokáta podaných žalované stěžovatel uvedl, že byl „*bezdůvodně a svévolně vyhozen z práce*“, přičemž soud nemá zájem na projednání jeho výpovědi z pracovního poměru, kdy namítá její neplatnost, čímž v tomto řízení vznikly průtahy v délce několika let, které však taktéž nemá nikdo zájem projednat a uznat. Stěžovatel má také za to, že je diskriminován za vedení soudního řízení o neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, tudíž nemá žádnou možnost uzavřít novou pracovní smlouvu, dále si také není schopen vyřídit půjčku na provozování živnosti, jelikož mu žádná instituce peníze nepůjčí. Následkem toho dochází ze strany stěžovatele k podávání řady podnětů. Stěžovatel si je však jist, že existence velkého množství podání z jeho strany a následných soudních (a jiných) rozhodnutí týkajících se jeho osoby jím není zaviněno, také má za to, že by se výrazy typu „*neuvážené nadužívání institutu osvobození od soudních poplatků*“ nebo „*své libosti*“ mohlo šetřit.

[4] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

[5] Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení městského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

[6] Pokud jde o podmínku zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, Nejvyšší správní soud již v usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, dospěl k následujícímu závěru: „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích]*.“ V této věci však nebylo napadeným usnesením rozhodováno o návrhu ve věci samé, jelikož se jedná o procesní rozhodnutí učiněné v řízení o žalobě, jímž se toto řízení nekončí, stěžovateli tady povinnost zaplatit soudní poplatek nevznikla.

[7] Pokud jde o podmínku spočívající v obligatorním zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem v řízení o kasační stížnosti, své závěry učiněné v citovaném rozhodnutí ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát i do následující úvahy: „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Z citovaného usnesení rozšířeného senátu tedy plyne, že ani povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem není vyžadováno v těch

pokračování

případech, kdy kasační stížnost směřuje, tak jako v nyní posuzované věci, proti procesnímu rozhodnutí, jímž se řízení o žalobě nekončí.

[8] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k posouzení kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[9] Stěžovatel kasační stížností brojil proti zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků a návrhu na ustanovení zástupce v řízení před městským soudem. Vzhledem k tomu, že jednou z podmínek pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce pro řízení (§ 35 odst. 10 ve spojení s § 36 odst. 3 s. ř. s.) je splnění zákonných předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval právě posouzením této otázky ze strany městského soudu.

[10] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že „[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti“.

[11] Již rozšířený senát Nejvyššího správního soudu ovšem ve svém usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 – 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, konstatoval: „Slovo „může“ užitá v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namíste mu dobrodíní osvobození od soudních poplatků odeprít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinností splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

[12] Nejvyšší správní soud v návaznosti na citované usnesení rozšířeného senátu dospěl v rozsudku ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, zmiňovaném již městským soudem, k následujícímu závěru: „Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně.“

[13] S ohledem na uvedenou judikaturu se Nejvyšší správní soud ztotožňuje s městským soudem, že právě v projednávaném případě se jedná o výjimku, kdy je namíste osvobození

od soudních poplatků nepřiznat. Podle odůvodnění žalobou napadených rozhodnutí předložených v řízení před městským soudem žalovaná v tu dobu evidovala ve svém systému celkem 110 žádostí stěžovatele o určení advokáta k poskytnutí právní služby, přestože se jedná o institut sloužící k zajištění konkrétní právní služby v individuálním případě a v nezbytně nutném rozsahu, nikoliv o institut zajišťující poskytování generální právní pomoci ve všech stěžovatelem vedených sporech a řízeních. Během období od listopadu 2018 do února 2019 napadly městskému soudu celkem 4 žaloby stěžovatele brojící celkem proti 13 rozhodnutím žalované ve věci určení advokáta k poskytnutí právní porady dle § 18a nebo právní služby dle § 18c zákona o advokacii, přičemž stěžovatel vždy žádá o osvobození od soudních poplatků a navrhuje ustanovení zástupce. Jak již konstatoval městský soud v souladu s citovanou judikaturou Nejvyššího správního soudu, osvobození od soudních poplatků neslouží k tomu, aby bylo umožněno chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v situacích, kdy nemají dostatek prostředků, a současně je namístě, aby soudní spor vedly, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. To ovšem není posuzovaný případ.

[14] Nejvyšší správní soud rovněž poukazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 - 14, vydaný na základě kasační stížnosti téhož stěžovatele ve skutkově i právně obdobné věci: „[O]svobození od soudního poplatku má být přiznáno těm žadatelům, jimž by nedostatek vlastních finančních prostředků bránil vést smysluplná, rozumně zahajovaná a nikoliv pouze „protestní“ soudní řízení; o takovou situaci se však v řešeném případě zjevně nejedná. Stěžovatel v kasační stížnosti sice uvádí své přesvědčení, že počet jim podaných žádostí a žalob není jeho vinou, přičemž se snaží vyvolat dojem nefunkčnosti celého soudního systému jakožto důvodu jemu vzniknuvší situace. S tím však nelze souhlasit, neboť je to právě stěžovatel, kdo je „pánem sporu“ (dominus litis), a jako takový má odpovědně a uvážlivě posuzovat, kterými úkony byla opravdu zasažena jeho subjektivní práva, proti nimž na procesní obranu skutečně potřebuje ze strany žalované ustanovení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby; řešením stěžovatelovy situace však nemůže být zablčení žalované mnohonásobnými žádostmi o ustanovení advokáta a následné napadání jejích negativních rozhodnutí správními žalobami s požadavkem na osvobození od soudních poplatků v případě takto vedených sporů. Institut osvobození od soudního poplatku je totiž výjimkou z obecného pravidla poplatkové povinnosti, jenž nemá být uplatňován bezbřezě v případech bezdůvodně se opakujících sporů.“

[15] Městský soud proto nepochybil, když žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl. Jelikož je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků podmínkou pro ustanovení zástupce, městský soud v souladu se zákonem zamítl i tento návrh.

[16] S ohledem na uvedené Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji dle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[17] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s. Účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, od účastníka, který ve věci úspěch neměl. Úspěšné žalované ovšem žádné náklady nad rámec běžné administrativní činnosti v tomto řízení nevznikly, proto jí Nejvyšší správní soud náhradu nákladů nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 23. května 2019

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu